

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษามหาชนครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ชนบทภาคจนเขตการศึกษา 11 ในการพัฒนาชุมชน ตามการรับรู้ตนเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้น ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูประถมศึกษาที่สอนโรงเรียนในโครงการและโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตพื้นที่ชนบทภาคจนเขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2528 จำนวน 26,078 คน โดยเป็นครูประถมศึกษาที่สอนโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน 576 คน และเป็นครูประถมศึกษาที่สอนโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทภาคจน 25,502 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากร จำแนกตามจังหวัดในเขตการศึกษา 11

จังหวัด	ครู		โรงเรียน	
	ในโครงการ กศ. พช.	นอกโครงการ กศ. พช.	ในโครงการ กศ. พช.	นอกโครงการ กศ. พช.
นครราชสีมา	148	6,483	11	698
ชัยภูมิ	70	2,665	5	230
บุรีรัมย์	83	3,842	7	294
ศรีสะเกษ	122	5,376	10	541
สุรินทร์	153	7,136	12	627
รวม	576	25,502	46	2,390

2. กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย* ได้กลุ่มตัวอย่างประชากร แยกเป็นครูประถมศึกษาที่สอนโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ในเขตชนบทยากจน 144 คน และครูประถมศึกษาที่สอนโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน 255 คน โดยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น (Multi Stage Sampling) (ศิริชัย ภาณุจนวาสี 2526: 14) คือ ส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ขนาดตัวอย่างแบบง่าย (ประคอง วรรณสูตร 2525 : 8)

2.1 สุ่มตัวอย่างจังหวัดมาร้อยละ 60 ของจังหวัดที่มีอยู่ในเขตการศึกษา 11 ได้มา 3 จังหวัด จากทั้งหมด 5 จังหวัดคือ นครราชสีมา ชัยภูมิ และบุรีรัมย์

2.2 สุ่มตัวอย่างอำเภอมาร้อยละ 50 ได้มา 13 อำเภอ จากทั้งหมด 23 อำเภอ คือ อำเภอจักราช คำนจุนทศ โนนไทย โนนสูง บัวใหญ่ ประทาย แก่งคร้อ ภูเขียว หนองบัวแดง กระสัง คุเมือง ประโคนชัย และบ้านกรวด

2.3 สุ่มตัวอย่างโรงเรียนโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ก. โรงเรียนในโครงการ เนื่องจากในแต่ละอำเภอมีโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนอำเภอละ 1 โรงเรียน จะศึกษาโรงเรียนในโครงการทุกโรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียนในโครงการที่ต้องศึกษา 13 โรงเรียน

ข. โรงเรียนนอกโครงการ สุ่มตัวอย่างโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน โดยสุ่มจากกลุ่มโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาร้อยละ 10 ได้มา 26 กลุ่ม แล้วจึงสุ่มโรงเรียนในแต่ละโรงเรียน ได้มา 26 โรงเรียน

2.4 สุ่มตัวอย่างครู

ก. สุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 144 คน

ข. สุ่มตัวอย่างครูโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน โดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 255 คน ดังแสดงในตารางที่ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด อำเภอที่ทำการศึกษา

จังหวัด-อำเภอ	ครู		โรงเรียน	
	ในโครงการ กศ. พช.	นอกโครงการ กศ. พช.	ในโครงการ กศ. พช.	นอกโครงการ กศ. พช.
นครราชสีมา (รวม)				
จักราช	14	18	1	2
กันทรวิชัย	10	24	1	2
โนนไทย	10	21	1	2
โนนสูง	16	20	1	2
บัวใหญ่	6	26	1	2
ประทาย	14	18	1	2
ชัยภูมิ (รวม)				
แก่งคร้อ	8	15	1	2
ภูเขียว	8	20	1	2
หนองบัวแดง	17	17	1	2
บุรีรัมย์ (รวม)				
กระสัง	7	18	1	2
คูเมือง	7	13	1	2
บ้านกรวด	15	13	1	1
ประโคนชัย	12	32	1	3
รวม	144	255	13	26

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ชุด สำหรับครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทยากจน ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ด้านการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ สังคมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย และการเมืองการปกครอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 42 ข้อ

การให้คะแนน กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ

ปฏิบัติความบทบาทนั้นมากที่สุด	5 คะแนน
ปฏิบัติความบทบาทนั้นมาก	4 คะแนน
ปฏิบัติความบทบาทนั้นปานกลาง	3 คะแนน
ปฏิบัติความบทบาทนั้นน้อย	2 คะแนน
ปฏิบัติความบทบาทนั้นน้อยที่สุด	1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ชนบทยากจน และข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปัญหา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open ended) จำนวน 31 ข้อ

การให้คะแนน กำหนดน้ำหนักของปัญหา แบ่งเป็น 5 ระดับ

เป็นปัญหามากที่สุด	5 คะแนน
เป็นปัญหามาก	4 คะแนน
เป็นปัญหาปานกลาง	3 คะแนน
เป็นปัญหาน้อย	2 คะแนน
เป็นปัญหาน้อยที่สุด	1 คะแนน

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้า เอกสาร หนังสือ วารสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนชุมชน และแนวทางการปฏิบัติงานและกิจกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการการศึกษา เพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน เพื่อหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของคำถาม

ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่านคือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ อาจารย์ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รองศาสตราจารย์ประกอบ ระกิติ เลขานุการโครงการพัฒนาชนบท กระทรวงศึกษาธิการ

3. นายเฉลิม บุญธรรมเจริญ รองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

4. ดร.เลขา ปิยะอัจฉริยะ เจ้าหน้าที่โครงการองค์การยูนิเซฟ

5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสภารักษ์ ทรัพย์นันทน์ หัวหน้าฝ่ายพัฒนาโครงการพัฒนาชนบท กระทรวงศึกษาธิการ

6. นางสาวกาวรรณ ภาคภูมิ ศึกษาพิเศษ จังหวัดกาญจนบุรี วิทยากรงานวิชาการโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน

2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจแก้ไข และเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิไปปรับปรุงใหม่ แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับครูในเขตพื้นที่ชนบทยากจน ที่มีใจกลุ่มตัวอย่าง ที่กิ่งอำเภอ แก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน เพื่อนำไปหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม $\alpha = 0.93$

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

1. ขอความร่วมมือในการทำการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นำหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไปยังผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือในการทำการวิจัย
3. นำหนังสือจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ไปยังหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามแก่โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งฝากศึกษานิเทศก์อำเภอช่วยส่งให้ พร้อมทั้งชนิด วัน เวลา ในการรับแบบสอบถามคืน
4. รับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จากผู้ตอบแบบสอบถาม และจากศึกษานิเทศก์อำเภอ ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามที่ใช้ได้ 372 ฉบับ จากทั้งหมด 399 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.23 โดยได้รับจากครูโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน 134 ฉบับ จากที่ส่งไป 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.06 และได้รับจากครูโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน 238 ฉบับ จากที่ส่งไป 255 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.33 ดังแสดงในตารางที่ 3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน

จังหวัด	ครูในโครงการ กศ.ทช.			ครูนอกโครงการ กศ.ทช.			รวม		
	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ	ส่งไป	รับคืน	ร้อยละ
นครราชสีมา	70	63	90.00	127	118	92.91	197	181	91.87
ชัยภูมิ	34	34	100	52	50	96.15	86	84	97.67
บุรีรัมย์	40	37	92.5	76	70	92.11	116	107	92.24
รวม	144	134	93.06	255	238	93.33	399	372	93.23

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ ซึ่งคำนวณโดยใช้สูตร (ประคอง กรรณสูต 2522: 28) ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนค่าตอบทั้งหมด}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

2. วิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ สังคมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย และการเมืองการปกครอง ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทรวใจให้คะแนนแต่ละข้อตามน้ำหนักของคะแนนที่กำหนดไว้

2.2 นำคะแนนแต่ละข้อค่าถามมาคำนวณหาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{x})

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้สูตร (ประคอง กรรณสูต 2525: 40)

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ \bar{x} = ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งหมด

$\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

การแปลความหมายค่าคะแนน ปรับปรุงจากแบบคิดของเบสต์ (Best 1970: 180-190) ดังนี้

4.50 - 5.00	ความหมาย	มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นมากที่สุด
3.50 - 4.49	ความหมาย	มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นมาก
2.50 - 3.49	ความหมาย	มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นปานกลาง
1.50 - 2.49	ความหมาย	มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นน้อย
1.00 - 1.49	ความหมาย	มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นน้อยที่สุดหรือไม่มีการปฏิบัติตามบทบาทนั้นเลย

การคำนวณหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum fx^2$ = ผลรวมของกำลังสองของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานที่ธนาคารชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ตามขั้นตอนคือ

3.1 ทราบให้คะแนนแต่ละข้อคำถามน้ำหนักของคะแนนที่กำหนดไว้

3.2 นำคะแนนแต่ละข้อคำถามมาคำนวณหาค่ามัธยฐานเลขคณิตและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเช่นเดียวกับข้อ 2.2 และจัดอันดับความสำคัญของปัญหา

การแปลความหมายของคะแนนได้ปรับปรุงจากแนวความคิดของ เบสท์

(Best 1970: 180-190)

4.50 - 5.00	ความหมาย	เป็นปัญหามากที่สุด
3.50 - 4.49	ความหมาย	เป็นปัญหามาก
2.50 - 3.49	ความหมาย	เป็นปัญหาปานกลาง
1.50 - 2.49	ความหมาย	เป็นปัญหาน้อย
1.00 - 1.49	ความหมาย	เป็นปัญหาน้อยที่สุด

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นแบบปลายเปิด นำมารวบรวมสรุป

5. ทดสอบความแตกต่างระหว่างบทบาทของครูโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชุมชนยากจน และครูโรงเรียนนอกโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน ในการพัฒนาชุมชน โดยใช้ค่าที (t-test) ใช้สูตร (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2524: 246)

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

โดยที่ s_p^2 = ความแปรปรวน (pooled variance)

$$\text{หาได้จาก } s_p^2 = \frac{(n_1-1)s_1^2 + (n_2-1)s_2^2}{(n_1 + n_2 - 2)}$$

\bar{x}_1, \bar{x}_2 = คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

n_1, n_2 = จำนวนข้อมูลของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

s_1^2, s_2^2 = ค่าความแปรปรวน ซึ่งหาได้จากนำค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ยกกำลังสอง